

RUSYA'NIN TALİBAN POLİTİKASI*

Russia's Taliban Policy

Ahmad Khan DAWLATYAR**

Öz

Taliban Hareketi, yaklaşık 30 yıldır Afganistan'daki taraflardan biridir. 11 Eylül terörist saldırılarının ardından devrilen Taliban yönetimi, 15 Ağustos 2021 yılında yeniden Afganistan'a egemen olmuştur. Afganistan'la ilgilenen devletler, Taliban realitesini göz önünde bulundurarak Afganistan politikasını geliştirmektedir. Afganistan'ı yakından takip eden devletlerden biri Rusya Federasyon'udur. Moskova'nın Taliban politikasının öncelikleriyle hedeflerine ulaşmak için izlediği yöntemin ne olup olmadığı Makalenin sorusunu oluşturur. Makalenin varsayımına Moskova, ABD'nin Taliban yaklaşımını dikkate alarak Taliban politikası izlemektedir. Bununla birlikte Rusya Taliban'la ilişki geliştirse de Taliban üzerinden Afganistan'daki hedeflerine ulaşamayacağını düşünerek bir taraftan Orta Asya'da askeri varlığını güçlendirirken diğer taraftansa Taliban'ı tanımak yerine uluslararası toplumla birlikte hareket etme girişimindedir.

Anahtar Kelimeler: Rusya, ABD, Taliban, DEAŞ, Uluslararası Toplum.

Abstract

The Taliban Movement has been one of the parties in Afghanistan for nearly 30 years. The Taliban administration, which was overthrown after the September 11 terrorist attacks, dominated Afghanistan again on August 15, 2021. States interested in Afghanistan are developing their Afghanistan policy by taking the Taliban reality into consideration. One of the states that follows Afghanistan closely is the Russian Federation. The question of the article is what the priorities of Moscow's Taliban policy are and the method it follows to achieve its goals. As the article assumes, Moscow follows Taliban policy, taking into account the US approach to the Taliban. However, although Russia has developed relations with the Taliban, it believes that it will not be able to achieve its goals in Afghanistan through the Taliban, and on the one hand, it strengthens its military presence in Central Asia, and on the other hand, it attempts to act together with the international community instead of recognizing the Taliban.

Keywords: Russia, USA, Taliban, DAESH, International Community.

* **Makale Geliş Tarihi:** 23.11.2022 **Yayına Kabul Tarihi:** 23.12.2022

** Doktor Adayı, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Siyasal Bilgiler Fakültesi Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı, e-posta: ahmaddawlatyar@gmail.com, ORCID: 0000-0002-1176-7130.

GİRİŞ

19. yüzyılda Çarlık Rusya, Hindistan'a ve uluslararası denizlere ulaşmak amacıyla Orta Asya'yı işgal ederek Afganistan'la komşu olmuştur. Büyük Oyun sırasında Büyük Britanya'nın Afganistan'ı işgalleri ve Afganistan'ın kuzey ve güney sınırlarının belirlenmesi, Rusya'nın Afganistan üzerinden Hindistan'a ve Hint Okyanusu'na ulaşma politikasının önüne set çekmiştir. 1907 yılında Çarlık Rusya, Britanya'yla yaptığı sömürge anlaşmayla Afganistan'ın dış politikasının Britanya tarafından yönetilmesini; buna karşılık Orta Asya'nın kendi egemenliği altında kalmasını teyit etmiştir (Sander, 2020: 266). Birinci Dünya Savaşının ardından Afganistan 19 Ağustos 1919 yılında bağımsızlığını kazanmış ve Çarlık Rusya ardından kurulan Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği (SSCB) Afganistan'ın bağımsızlığını tanıyan ilk devlet olmuştur (Tanin, 2004: 28).

Başlangıçta SSCB Afganistan ile dostça ilişki kursa da İkinci Dünya savaşının ardından komünizmi dünyaya yayma ve blok politikası bağlamında Afganistan'ı etkisi altında almaya çalışmıştır. Rusya, stratejik hedeflerinin yanı sıra Afganistan'da dost hükümeti desteklemek amacıyla 1979 yılında Afganistan'ı işgal etmiştir (Sander, 2020: 500).

Komünizmin Afganistan'da sistematik şekilde yayılması, Afgan halkının tepkisiyle karşılaşırken Afganistan'ın SSCB tarafından işgal edilmesi, silahlı grupların kurulmasına neden olmuştur. Bu bağlamda Afganistan'ı işgalden kurtarmak üzere Pakistan'da çeşitli "Mücahit Gruplar" kurulmuş ve SSCB ile desteklediği komünist rejime karşı savaştı. SSCB'nin işgaline karşı Amerika Birleşik Devletleri (ABD) başta olmak üzere Batı ve İslam devletleri Mücahit grupları desteklemiştir (Erol, Başaran, 2021: 5). Bu destek sonucunda SSCB 1989 yılında Afganistan'dan çekilmek zorunda kalmıştır. SSCB'nin Afganistan'daki başarısızlığı dağılmasının fitilini atmıştır. SSCB'nin dağılmasıyla Afganistan sınırlarında yeni bağımsız Cumhuriyetler kurulmuş ve Afganistan'da desteklediği Necibullah yönetimi 1992 yılında Mücahitler tarafından devrilmiştir (Demiray, 2022: 322).

Mücahitler, kendi aralarında iktidarı paylaşamayarak ülkeyi iç savaşa sürüklediği için güç boşluğundan yararlanarak "Taliban Hareketi" silahları toplayıp Afganistan'da güvenlik ve düzeni inşa etme vaadiyle ortaya çıkmıştır. Taliban 1996 yılında Kabil'i Mücahitler Hükümetinden ele geçirerek "Afganistan İslam Emirliği"ni ilan etmiştir. Taliban Kabil'e girer girmez SSCB ile yakınlığıyla bilinen Afganistan'ın son komünist

RUSYA'NIN TALİBAN POLİTİKASI

Cumhurbaşkanı Dr. Nacibullah Ahmadzai BM Kabil temsilciliğinden çıkartarak idam etmiştir. 1990'lerde Taliban Mücahitler Hükümetine karşı savaşarak sürekli alan kazanmış ve Afganistan'ın Penşir ve Bedahşan illeriyle belli bölgelerin dışında yaklaşık Afganistan'ın %85'de egemenliği sağlamıştır (Demiray, 2022: 323).

11 Eylül 2001 tarihli terör saldırılarının ardından ABD, Taliban'ın El-Kaideye verdiği destek gerekçesiyle düşman olarak nitelendirmiş ve gerçekleştirdiği sonsuz özgürlük operasyonu ile Taliban yönetimini devirmiştir. Taliban devrildikten sonra Batı'nın desteğiyle Afganistan'da yeni siyasi rejim kurulmuş ve 2004 yılında yapılan Anayasayla devletin kurumları oluşturulmuştur. ABD başta olmak üzere Batı ve bölge devletleri yeni kurulan hükümeti tanımış ve Afganistan ile ilişkilerini geliştirmiştir (Dawlatyar, 2019: 2-3).

Taliban devrilse de farklı taktik ve stratejilerle koalisyon güçler ve Afganistan hükümetine karşı saldırılarına devam etmiştir. ABD, yeni güvenlik stratejisinde Çin'i "öteki" ilan etmekle onu birinci rakip/düşman ilan ettiği, Afganistan bataklığına gömülmemek ve Taliban'ı tamamen yok edemeyeceğini düşünerek Taliban'la uzlaşmayı ön plana almıştır (Dawlatyar, 2021: 444). Bu bağlamda 2016 yılında ABD Başkanı seçilen Donald Trump, Taliban'la görüşme emrini vermiş ve ABD'nin isteği doğrultusunda Taliban lideri Molla Abdul Gani Birader Pakistan tarafından serbest bırakılmıştır. 2018 yılında ABD ile Taliban arasında resmi görüşmeler başlamış ve görüşmeler sonucunda 29 Şubat 2020 yılında taraflar arasında Doha Antlaşması imzalanmıştır (Erol, Kaya, 2021: 421).

Doha Antlaşması çerçevesinde ABD, Afganistan'dan çekileceğini taahhüt ederken; Taliban, ABD ve müttefiklerine karşı Afganistan topraklarının kullanılmasına müsaade etmeyeceğine söz vermiştir. Antlaşmada Afganlar arası görüşmelerin sonucunda "Yeni İslam Devletinin" kurulmasına, ABD'nin yeni kurulan devlete yardım yapmakla içişlerine karışmayacağına değinilmiştir (Khaama, 2023). ABD'nin Taliban'la antlaşma yapması ve anlaşma gereği Afgan hükümetinin 1000 esiri karşısında 5000 Taliban tutsağının serbest bırakılması, Taliban'ı sahada ve masada güçlendirmiştir. Taliban ile Afganistan Hükümeti anlaşmadan ABD, Afganistan'dan tamamen çekileceğini duyurunca, Taliban sahada önemli bir ilerleme kaydetmiş ve önce ilçeleri, ardından da illeri kontrol altına almış ve nihayetinde Kabil giriş kapılarına dayanınca da Afganistan Cumhurbaşkanı Eşraf Gani ülkeyi terk etmiştir. Gani,

Afganistan'ı terk edince Taliban, 15 Ağustos 2021 tarihinde bir kez daha Kabil'e girerek bayrağını Cumhurbaşkanlığı Sarayı'na dikmiştir (Euronews, 2023). Taliban 15 Ağustos 2021 yılından bu yana Afganistan'ı yönetmektedir.

Afganistan'la ilgilenen devletler, Taliban realitesini dikkate alarak politikalar geliştirmektedir. Afganistan sorunuyla yakından ilgilenen devletlerden biri Rusya Federasyonu'dur. Makalede Rusya'nın Taliban politikası, Rus yetkililerin açıklamalarına atıfta bulunarak analitik şekilde açıklanmaktadır.

Makale dört kısımdan oluşmaktadır. İlk olarak Rusya'nın Taliban'la olan ilişkisi ele alınmıştır. Akebiden Taliban'ın ikinci döneminde Rusya'nın girişimleri ve Rusya'nın Taliban politikasının öncelikleri incelenmiştir. Son olarak Rusya'nın hedeflerine ulaşmak için izlediği yöntemler tartışılmıştır. Sonuç kısmındaysa makalenin sorularına ve varsayımına analitik şekilde cevap aranmıştır.

RUSYA'NIN TALİBAN'LA İLİŞKİSİ

Taliban, 1994 yılında Pakistan'da bulunan medreselerde dini eğitim alan öğrencilerden oluşan bir hareket olarak ortaya çıkmıştır. O dönemde Taliban, İslam kurallarına daha bağlı olan bir hareket olduğunu kanıtlamak ve kendisine karşı savaşan Mücahidin yönetiminin meşruiyetini zayıflatmak için liderlerini Emir-ül Müminin (Tüm Müslümanların Emiri) ilan etmiş ve radikal grupların Afganistan'da faaliyette bulunmasına izin vermiştir.

Taliban 1996 senesinde Kabil'i ele geçirerek Orta Asya cumhuriyetlerinin vatandaşlarının da yer aldığı radikal örgütlerin Afganistan'da faaliyette bulunmasına müsaade etmiştir. Bu da Rusya'da rahatsızlık yaratmıştır. Çünkü Rusya, ulusal güvenliğinin Afganistan'dan geçtiğini düşünmüş ve Orta Asyalı müttefiklerinin terör örgütü olarak nitelendirdiği grupların Afganistan'daki varlığını tehdit olarak görmüştür (Müjde, 2003: 57-67).

1990'lı yıllarda Rusya, Taliban'ı dengeleyerek Orta Asya devletlerinin Afganistan'la olan sınırlarının güvenliğini sağlamak amacıyla Kuzey İttifakı'nın lideri Ahmet Şah Mesut ve Raşid Dostum'u desteklemiştir. Ayrıca Rusya, Taliban'ın uluslararası toplum tarafından tanınmaması konusunda girişimlerde bulunmuştur. Moskova yönetiminin Kuzey

RUSYA'NIN TALİBAN POLİTİKASI

İttifakı'nı desteklemesinin ana nedeni, sınır güvenliğini sağlamak ve radikal grupların Orta Asya'ya ve oradan da Rusya'ya sızmasını engellemektir (BBC, 2022).

11 Eylül 2001 tarihli terör saldırılarından sonra Rusya, Batı'yla ilişkilerini geliştirmek istemesi ve Taliban'a karşı Kuzey İttifakı'nı desteklemesi hasebiyle Afganistan'a yönelik ABD'nin müdahalesini desteklemiştir (Karimi, 2013: 36). Taliban'a karşı savaşta ABD, Özbekistan ve Kırgızistan'ın askeri üslerini kullanmıştır. Rusya, ABD'nin üslerin kullanılmasına itiraz etmeyerek dolaylı olarak yardım etmiştir (İPSC, 2023). ABD'nin müdahalesine karşı Taliban, Rusya'dan destek istese de Moskova yönetimi, bu talebe olumsuz cevap vermiştir. Rusya, Kuzey İttifakı üzerindeki etkisinden yararlanarak 2001 yılından sonra Afganistan'da başlatılan siyasi süreçte önemli bir rol oynamıştır.

Öte yandan ABD liderliğindeki Koalisyon Güçlerin, Taliban'ı devirdikten sonra Afganistan'dan çekilmemesi Rusya'da rahatsızlık yaratmıştır. Çünkü Moskova, nasıl ki 19. yüzyılda Britanya'nın Afganistan'ı işgal etmesini ya da asker konuşlandırmasını, Orta Asya'daki çıkarlarına aykırı bir gelişme olarak nitelendirmişse, 21. yüzyılda da ABD'nin Afganistan'daki varlığını kendisine dönük bir tehdit olarak görmüştür. Çünkü ABD, son 20 yılda sadece Afganistan'da asker konuşlandırmamış; aynı zamanda Afganistan Hükümeti'nin direktifleri doğrultusunda politika izlemeye zorlamıştır. Ayrıca Washington yönetimi, Afganistan'da kendine yakın olan kişilerin üst düzey yönetime taşımış ve bunlar da dış politikada ABD ve Batıya ağırlık veriyordu.

Taliban'ın birinci döneminde Dışişleri Bakanlığında çalışan Vahid Müjde'ye göre, 2004 senesinde gerçekleşen Afganistan Cumhurbaşkanlığı seçiminde Rusya, Batı'nın etkisini dengelemek amacıyla Kuzey İttifakı'nın adayı Muhammed Yunus Kanuni'yi desteklese de ABD'nin desteğiyle Hamid Karzai, Cumhurbaşkanı seçilmiştir. Bu tarihten itibaren Moskova, bir yandan her platformda ABD başta olmak üzere yabancı güçlerin Afganistan'dan çekilmesini isterken; diğer taraftan da Taliban'ı terör örgütü olarak tanımlamasına rağmen Taliban'la ilişki kurmaya çalışmıştır (BBC, 2022).

Müjde, Taliban'ın devrilmesinden sonra Rusya ile Taliban arasındaki ilk temasın 2006 yılında gerçekleştiğini ifade etmektedir. İlk görüşmede Rusya, Taliban'dan iki istekte bulunmuştur. Bunlardan ilki, Orta Asya devletlerinin yurttaşlarının Taliban safında savaşmasının önlenmesidir.

İkincisi ise uyuşturucu kaçakçılığının önüne geçilmesi meselesidir. İki konuda da Taliban, Ruslarla çalışmaya hazır olduğu sözünü vermiştir (BBC, 2022). Bu tarihten itibaren Kremlin yönetimi, Afganistan Hükümeti'ni tanısa da çıkarları gereği Taliban'la ilişkisini geliştirmiştir.

Dönemin ABD Başkanı Barack Obama, Taliban'la tutsak takası yaparak Taliban'ın Katar'ın başkenti Doha'da Siyasi Ofis açmasına müsaade edince Rusya da Taliban'la ilişkilerini geliştirmeye başlamıştır. 2013 yılında bir Rus helikopteri, Taliban'ın kontrolü altında bulunan araziye olağanüstü iniş yapmış ve pilot, Taliban tarafından esir alınmıştır. Bu süreçte Rusya, Kabil Büyükelçiliği aracılığıyla Taliban'la görüşerek pilotun serbest bırakılmasını sağlamıştır. Bahse konu olaydan itibaren Rusya ile Taliban arasında resmi irtibat sağlanmıştır (BBC, 2022).

Terör örgütü Devletü'l Irak ve'ş Şam'ın (DEAŞ) sözde Horasan Emirliği (ISKP), 2014 yılından itibaren Afganistan'da faaliyette bulunmaya başlamıştır. Ekonomik olarak DEAŞ, Taliban'dan daha güçlü konumda olduğu için bazı Taliban komutanlarını kendi safına çekmiştir. DEAŞ, hilafet ideolojisi kapsamında Rusya ve Orta Asya müttefiklerinin toprak bütünlüğünü ve ulusal güvenliğini tehdit eden bir örgüttür (Dawlatyar, 2021: 447).

DEAŞ'tan farklı olarak Taliban, sadece Afganistan sınırlarında hükümet kurmak isteyen ve savaşçıların çoğu Afganlardan oluşan bir yapıya sahipti. Rusya, "Afganistan Sendromu" ve ABD başta olmak üzere yabancı güçlerin ülkedeki varlığından dolayı DEAŞ'a doğrudan müdahale gerçekleştirmek yerine "düşmanımın düşmanı dostumdur mantığıyla" Taliban'a yakınlaşmıştır. Örneğin 2015 yılında Rusya'nın Afganistan Özel Temsilcisi Zamir Kabulov, ülkesinin Taliban'la ilişki kurduğunu ve bu ilişkinin temel nedeninin Rus vatandaşlarının güvenliğini sağlamak ve DEAŞ'la mücadele olduğunu ifade etmiştir (8am, 2022).

2016 yılında ABD, Afganistan, Çin ve Pakistan, Afganistan'a ilişkin barış süreciyle ilgili bir araya gelmiş ve toplantıya Rusya davet edilmemiştir. Moskova, bu süreçten rahatsızlık duyduğunu dile getirerek Çin ve Pakistan'dan oluşan bir toplantıya ev sahipliği yapmış ve Afganistan'ı toplantıya davet etmemiştir (8am, 2022). Afganistan'ın toplantıya davet edilmemesi, döneminde Rusya'nın Afganistan hükümetine karşı Taliban'ın tercih ettiği şekilde yorumlanmıştır. Çünkü toplantıda Afganistan giyabından sorunu ele alınmıştır.

2018 senesinde ABD ile Taliban arasında doğrudan müzakereler

RUSYA'NIN TALİBAN POLİTİKASI

başlayınca Rusya, Taliban ile Afgan siyasetçiler arasında konferanslar gerçekleştirerek Taliban liderlerini dünya kamuoyuna tanıma politikası geliştirmiştir. Bu bağlamda Rusya'nın girişimiyle danışma niteliğinde Moskova Formatı/Toplantısı kurulmuştur. Başlangıçta Rusya, Çin, Pakistan, İran, Hindistan ve Afganistan'ın katıldığı toplantıya, 2018 yılında Tacikistan, Türkmenistan, Özbekistan, Kazakistan ve Kırgızistan da dahil olmuştur. 2021 yılındaki toplantısında Taliban Başbakan Yardımcısı Molla Abdul Selam Hanefi liderliğindeki Taliban heyeti de katılmıştır. Formatın temel hedefi Afganistan Sorunu 'nu ele almak ve çözüm önerilerinde bulunmaktır (VOA, 2022).

29 Şubat 2020 tarihinde ABD, Taliban'la Doha Antlaşması'nı imzalayarak Afganistan'dan çekilme tarihini netleştirince Rusya, Taliban'la ilişkilerini pekiştirmiştir. Bu bağlamda Rus yetkililer, Taliban lehine Afganistan devrik rejimini rahatsız edici açıklamalarda bulunmuştur. Rusya'nın Afganistan Özel Temsilcisi Zamir Kabulov, Afganistan'da savaşın sonlanması için birbirini dengeleyen ve koalisyondan oluşan bir geçiş hükümetin kurulması gerektiğini ifade etmiştir. Bunun üzerinde dönemin Afganistan Hükümeti, Kabulov'un açıklamalarının Afganistan'ın gerçekleriyle bağdaşmadığını belirterek tepki göstermiştir (BBC, 2022). Ayrıca 2020 yılında Washington Post Gazetesi, Rusya'nın Amerikan askerlerini öldürmek için Taliban'a para verdiğini iddia etmiştir (Washington Post, 2023). Rusya yetkililer tarafından söz konusu iddia yalanlansa da bu konu, iki devlet arasındaki ilişkileri olumsuz etkilemiştir (DW, 2022).

8 Temmuz 2021 tarihinde de dört kişilik bir Taliban heyeti Moskova'ya giderek Kabulov'la görüşmüştür. Görüşmede Taliban heyeti, Afganistan toprağının hiçbir devlette karşı kullanılmasına müsaade edilmeyeceği sözünü vermiştir (Ufuk News, 2022). Taliban, 15 Ağustos 2021 tarihinde yeniden Afganistan'a egemen olduktan sonra da Kabulov, "Taliban, Afganistan uydu devletine göre, müzakereye açık olduğunu göstermiştir" ifadesini kullanmıştır. Rusya Dışişleri Bakanı Sergey Lavrov ise, "Rusya Taliban'ın tanıma konusunda acelesi değildir" diyerek tüm etnik ve mezhepsel grupların katıldığı bir geçici hükümetin kurulması gerektiğini ifade etmiştir (BBC, 2022).

Taliban'ın yeniden Afganistan'a egemen olmasını, Moskova yönetimi sıcak karşılamıştır. Rusya'nın Kabil Büyükelçiliği'nin kapılarının açık tutması ve doğrudan Taliban'la ilişki kurması buna örnek gösterilebilir. Burada dikkat çeken konu, Rusya'nın ardıl devleti olduğu SSCB'nin

desteklediği Nacibullah yönetimi, Mücahitlere karşı tek başına 1989 senesinden 1992 yılına kadar direnmişken; ABD'nin desteklediği hükümetin kısa sürede çözülmesidir.

TALİBAN'IN İKİNCİ DÖNEMİ VE RUSYA'NIN TALİBAN YAKLAŞIMI

Taliban, yeniden tüm Afganistan'a egemen olsa da herhangi bir devlet ya da uluslararası örgüt tarafından resmi şekilde tanınmamaktadır. Her devlet, Taliban Hükümeti'ni tanıma konusunda farklı koşullar sıralasa da uluslararası toplum üç konuda hemfikirdir. Bu bağlamda Afganistan'da çoğulcu/kapsayıcı hükümetin kurulması, kadın hakları başta olmak üzere insan haklarına saygılı bir düzenin teşkil edilmesi ve Taliban'ın terör örgütleriyle arasına mesafe koyarak terörle mücadele etmesi talep edilmektedir (ANKASAM, 2022).

Bahse konu olan isteklere rağmen Rusya, Taliban'la ilişkilerini geliştirecek nitelikte hamlelerde bulunmuştur. Örneğin Moskova, Taliban'ın Rusya tarafından terör örgütü olarak nitelendirilen örgütler listesinden çıkarılacağını duyurmuştur (VOA, 2022). Fakat henüz Kremlin'den bu yönde resmi bir adım gelmiş değildir. Nitekim Rusya Devlet Başkanı Vladimir Putin, Moskova'nın Taliban'ı tanıma konusunda gerçeklere önem vereceğini ifade etmiştir. Rusya Dışişleri Bakanı Lavrov da Taliban yönetimini tanımanın erken olduğunu ve Taliban'ın Moskova tarafından tanınması için verdiği sözleri yerine getirmesi gerektiğini dile getirmiştir (IRNA, 2022).

Rus yetkililer içinde Taliban'a en sıcak bakan kişi Kabulov'dur. Kabulov, Taliban'ın tanınmasının pratikte adım adım gerçekleştiğini ve Taliban heyetinin farklı devletleri ziyaret etmesinin ve İslam İşbirliği Teşkilatı'nın olağanüstü toplantısına katılmasının bunun kanıtı olduğunu ifade etmiştir (Tasnim News, 2022). Kabulov'un açıklamalarının ardından Taliban, tanıma konusunda Rusya'nın koşul belirlemediğini vurgulayarak Moskova yönetiminden Taliban'ın kurduğu hükümeti tanımasını istemiştir. Bu açıklamanın ardından Sergey Lavrov, Taliban'ın çoğulcu bir hükümet kurması ve uyuşturucu ve terörle mücadele etmesi halinde Rusya'nın kimseyi beklemeden Taliban yönetimini tanıyacağını söylemiştir (İktisat Dünyası, 2022). Rusya, Taliban'ı tanımasa da uluslararası toplumun bir parçası haline getirme politikası izlemiş ve Afganistan'ın Moskova Büyükelçiliği'ni Taliban'a teslim ederek Taliban'ın atadığı diplomatları akredite etmiştir (Sputnik, 2023).

RUSYA'NIN TALİBAN POLİTİKASI

Kremlin yönetimi, Afganistan'daki durumdan ABD başta olmak üzere Batı'nın sorumlu olduğunu ve Afganistan'ın yeniden inşası için yardım edilmesi gerektiğini belirtmektedir. Buna ek olarak Rusya, Afganistan'ın ekonomik ve sosyal sistemlerinin çökmemesi için ABD'nin bloke ettiği Afganistan ulusal rezervlerini serbest bırakmasını talep etmektedir. Dahası Rusya ve Çin, BMGK'da ABD'nin Taliban'a yönelik yaptırım tasarısına karşı çıkmış ve Washington yönetiminin Afganistan'da işlediği suçların araştırılması çağrısında bulunmuştur (BBC, 2022).

Rusya, Taliban'ı tanıma konusunda tek başına hareket etmek yerine gerek Batılı devletleriyle gerekse de Şanghay İşbirliği Örgütü (ŞİÖ) içindeki bölge aktörleriyle görüşmektedir. Bu bağlamda Moskova, "Geliştirilmiş Troyka Formatı" kapsamında ABD, Çin ve Pakistan'la görüşmektedir. Diğer taraftan da Moskova yönetimi, ŞİÖ çerçevesinde Afganistan Sorunu 'nu ele almaktadır. Bu kapsamda Rusya'nın Tahran, Yeni Delhi ve İslamabad'da düzenlenen toplantılara katıldığı söz konusudur.

Rusya, Batı'nın Afganistan'da başarısız olduğunu; dolayısıyla kısa sürede Taliban Hükümeti'nin tanımayacağını düşünerek Moskova ve Pekin merkezli bir Afganistan politikası geliştirmeye çalışmaktadır. Bu nedenle Rusya'nın en çok önem verdiği platformun Moskova Formatı olduğu söylenebilir. Taliban'ın yeniden Afganistan'a egemen olmasıyla Rusya, Moskova Formatını toplamış ve Taliban'ı da bu zirveye davet etmiştir. Toplantının ortak bildirisinde Taliban'ın uluslararası toplumun koşullarını yerine getirmesi istenmiş ve Afgan halkına insani yardımların yapılması ihtiyacına vurgu yapılmıştır (Sputnik, 2023).

2022 yılının Eylül ayında Rusya'nın Kabil Büyükelçiliği'nin önünde bir intihar saldırısı meydana gelmiş ve olayda iki Rus diplomatı öldürülmüştür. Bu hadisenin ardından Rus yetkililerinin Taliban'a yönelik söylem ve eylemlerinin değiştiği görülmektedir. Asya'da İşbirliği ve Güven Arttırıcı Önlemler Konferansı (CICA) toplantısında konuşan Putin, Kabil Büyükelçiliği'ne yapılan saldırıya değinerek terör tehditlerine karşı ortak mücadele vurgusu yapmıştır. Daha sonraki açıklamalarında Putin, Afganistan'da El-Kaide ve DEAŞ gibi terör örgütlerinin faaliyetlerinin sürdüğünü ve bunun Orta Asya devletlerine yönelik ciddi bir tehdit olduğunu ifade etmiştir (Afintl, 2022). Rusya Ulusal Güvenlik Sekreteri Nikolay Patruşev da Bağımsız Devletler Topluluğu'nun (BDT) Ulusal Güvenlik Danışmanları Toplantısı'nda ABD'nin kendi jeopolitik hedefleri için Taliban, El-Kaide ve DEAŞ'ı kurduğunu iddia etmiştir (Independent, 2022). Kabulov ise ABD ve İngiltere'nin Afganistan'da ISKP'yi desteklediğini

ve Taliban'ın ABD'nin insansız hava araçlarının tehdidinden korktuğu için birtakım ayrıcalıklar karşısında Rusya ve Çin'den uzaklaştığını öne sürmüştür (Sputnik, 2022).

Öte yandan Rusya'nın etkisinin güçlü olduğu BDT'nin terörle mücadele merkezi Başkanı Yevgeni Sisoev de yaptığı açıklamalarında Afganistan'da durumun kötüleşmesinin Orta Asya'ya tehdit oluşturduğunu söylemiştir. Sisoev, Taliban içindeki ihtilaflar ve Batı'nın yaptırımlarından dolayı Taliban'ın ülkeyi yönetmekte zorlandığını, ülkeyi yönetemezse Afganistan'da savaşın başlayacağını ve böylece ülkenin bir bölümünün yerel güçler ile teröristlerin eline geçeceğini iddia etmiştir. Ayrıca Batı'nın ekonomik ve siyasi gücünü kullanarak Hakkani Ağını güçlendirmeye çalıştığını da öne sürmüştür (IRNA, 2022).

Bahsi geçen açıklamalar Moskova yönetiminin Taliban'a yönelik yaklaşımının değiştiğini ortaya koymaktadır. Bu bağlamda Rus yetkililer, 16 Kasım 2022 tarihinde düzenlenen Moskova Formatına Taliban'ı davet etmemiştir. Toplantıya Rusya, Çin, Hindistan, İran, Kazakistan, Kırgızistan, Tacikistan, Türkmenistan, Özbekistan ve Pakistan'ın temsilcileri katılmıştır. Oysa yukarıda da belirtildiği üzere, 2021 senesindeki toplantıya Taliban Başbakan Yardımcısı Hanefi katılmıştır. Türkiye, Katar, BAE ve Suudi Arabistan zirveye gözlemci olarak katılmıştır (Etilaatroz, 2022). Dahası 24 Ekim 2022 tarihinde Kolektif Güvenlik Antlaşması Örgütü (KGAÖ) üyeleri, Tacikistan'ın Afganistan sınırında "Sınır-2022" adını taşıyan askeri tatbikat gerçekleştirmiş ve tatbikata Rus savaş uçakları katılmıştır (IRNA, 2022).

Rusya'nın Taliban'ı eleştirerek baskı yapmasının çeşitli nedenleri vardır. Her şeyden önce Taliban'ın Rusya'yı dinlememesi ve Moskova'nın beklentilerinin karşılanmaması, Rusya'nın yaklaşımının değişmesine sebebiyet vermiştir. Rusya, Taliban'a ayrıcalıklar tanıyarak bir taraftan uluslararası toplumun koşullarını Taliban'a kabul ettirip prestij kazanmayı; diğer taraftan da ABD'nin Afganistan'da bıraktığı güç boşluğunu doldurmayı planlamış olabilir. Fakat Afganistan'daki gelişmelere bakıldığında, Rusya'nın bunların hiçbirine ulaşmadığı görülmektedir. Hatta Taliban'ın istihbarat düzeyinde ABD'yle müzakereler yürüttüğü iddia edilmektedir. Bunun yanı sıra ABD başta olmak üzere Batı, her hafta düzenli olarak 40 milyon dolar Taliban yönetimindeki Afganistan'a göndermektedir. Nitekim Taliban'ın Afganistan'a egemen olmasından itibaren uluslararası toplumun Afganistan'a 1,6 milyar dolar gönderdiği görülmüştür (BBC, 2022). Rusya, bu gelişmelerin kendi

RUSYA'NIN TALİBAN POLİTİKASI

aleyhine olacağını düşünerek Taliban'a yönelik baskısını artırıp çıkarlarını azami seviyeye ulaşmak isteyebilir.

RUSYA'NIN AFGANİSTAN'DAKİ HEDEFLERİ

Rusya, yakın çevresi politikası kapsamında Orta Asya'yı arka bahçesi olarak görmektedir. Bu yüzden de Moskova, arka bahçesinin güvenliğini Afganistan'dan geçtiğini düşünmekte ve bundan dolayı sorunları kaynağında çözme/engelleme politikası geliştirmektedir. Rusya'nın Afganistan'daki hedeflerinin başında güvenlik tehdit algılamaları gelmektedir.

Terörün yanı sıra Afganistan kaynaklı aşırılık ve uyuşturucu/silah kaçakçılığı Rusya ve müttefiklerini tehdit etmekte ve bundan dolayı Afganistan, Rus dış politikasının ana gündem maddelerinden birini oluşturmaktadır (Dış İlişkiler Stratejik Konseyi, 2022). Afganistan'da üretilen uyuşturucunun batıya giden bir güzergahı, Orta Asya cumhuriyetleri ve Rusya'dır. Uyuşturucu ise terörü finanse eden maddelerin başında gelmektedir. Dolayısıyla Afganistan merkezli uyuşturucu kaçakçılığı, Rus yurttaşlarını bağımlı yaparak Kremlin'de güvensizliğe yol açabilir (Karimi, 2013: 56). Bilhassa Orta Asya Cumhuriyetlerinin yurttaşlarının çalışmak için vizesiz şekilde Rusya'ya gitmesi, Moskova'yı tedirgin etmektedir. Çünkü radikal gruplara mensup kişiler de bu vize aracılığıyla seyahat edebilir.

Taliban, Doha Antlaşması kapsamında Afganistan topraklarının başka devletlere karşı kullanılmasına müsaade etmeyeceğini ifade etse de pratikte tehditlerin önleyemediği görülmektedir. Moskova'ya göre, Afganistan'da faaliyet yapan teröristler, Orta Asya devletlerine ayak bastığında Moskova'nın güvenliğini sağlamak zordur. Bu yüzden de Rusya, Afganistan politikasının temelini güvenlik gerekçeleri üzerinden tanımlamaktadır (Karimi, 2013: 55). El-Kaide lideri Eymen El-Zevahirinin 2022 yılında Taliban kontrolündeki Kabil'de öldürülmesi, Moskova'nın endişelerinin artmasına neden olmuştur.

Rusya'nın ikinci hedefinin uluslararası toplumun isteklerini Taliban'a kabul ettirerek prestij kazanmak olduğu ifade edilir. Uluslararası toplum, Taliban'ı tanıma karşılığında belli koşullar sıralamaktadır. Rusya, bölge devletlerin Taliban'dan isteklerini ortak noktada buluşturarak uluslararası toplumun isteklerini Taliban'a kabul ettirip uluslararası arenada gücünü göstermek istemektedir. Başka bir ifadeyle Rusya, Taliban ile rakipleri

arasında arabuluculuk yapıp Batı'nın yapamadığını başarma arzusundadır. Nitekim Rusya Dışişleri Bakanlığı Sözcüsü Maria Zahrova, Moskova'nın Taliban ile muhalifleri arasında gerçekleştirilecek görüşmelere ev sahipliği yapabileceğini duyurmuştur (Ufuq News, 2022).

Rusya'nın bir başka hedefinin jeopolitik rekabet bakımından Batılı bir aktörün ya da herhangi bir devletin Afganistan'da askeri üs kurmasını engellemek olduğu ifade edilebilir. Yani Rusya, küresel güç iddiası bulunan herhangi bir aktörün Afganistan'daki varlığını, Orta Asya'daki çıkarlarına potansiyel tehdit olarak görmekte ve bundan dolayı Taliban'la yakın ilişki kurarak söz konusu olasılığı engellemeye çalıştığı ifade edilebilir. Nitekim Moskova Formatının sonuç bildirisinde de bölge devletlerinin yabancı bir devletin Afganistan'da askeri üs kurmasına karşı olduğu vurgulanmıştır (Negaahno, 2023).

RUSYA'NIN AFGANİSTAN'DAKİ HEDEFLERİNE ULAŞMAK İÇİN İZLEDİĞİ YÖNTEM

Rusya, Afganistan'daki çıkarlarına ulaşmak için siyasi ve askeri olarak iki yöntem geliştirmiştir. Başlangıçta Rusya, DEAŞ'ın engellenmesi ve ABD'nin bölgeden çıkarılması için Taliban'ı desteklemiştir. Geline nokta Rusya, mevcut koşullarda Afganistan'da Taliban'ı dengeleyecek bir güç bulunmadığını düşünerek Taliban'ı ana aktör olarak değerlendirmekte ve doğrudan ilişki kurmaktadır.

Öte yandan Moskova yönetimi, Taliban'la sıcak ilişki kursa da Afganistan'daki gelişmelerden rahatsızlık duyduğunu sık sık dile getirmektedir. Bu bağlamda Rusya'nın Taliban'a baskı kurma aşamasına kadar gitmiştir. Moskova zaman zaman uluslararası toplumun isteklerini Taliban'a hatırlatmakta ve bu konularda somut adımlar atmasını istemektedir. 16 Kasım 2022 tarihinde Moskova'da düzenlenen toplantıda Taliban'ın ısrarına rağmen Moskova Taliban'ı davet etmemiştir. Toplantının sonunda ortak bildiri yayınlanmıştır. Bildiride bölge devletleriyle üçüncü devletin Afganistan'da askeri üs kurmasının kabul edilemez olduğu ve tüm etnik ve siyasi grupların yer alacağı çoğulcu hükümetin kurulmasının arzulandığı vurgulanmıştır (Afintl, 2022).

Afganistan'daki çıkarlarını sağlama konusunda Moskova, tanıma kozunu elinde bulundurarak kurulan masalarda yer almakta ve aynı zamanda çeşitli toplantılara ev sahipliği yaparak Afganistan'a yönelik perspektifini geliştirmektedir. Ayrıca Rusya, Afganistan'la ilgili Batı'dan

RUSYA'NIN TALİBAN POLİTİKASI

farklı politika izleyen devletlerle görüşmelerini artırmaktadır. Örneğin Lavrov, Hindistan ve İran'ın Geliştirilmiş Troyka Toplantısı'na dahil edilebileceği yönünde açıklamada bulunmuştur (Sputnik, 2022). Buna ek olarak Rusya, Afganistan'la ilgili bölge devletlerini orta noktada buluşturmak için Moskova Formatını geliştirmiştir (AA, 2023).

Moskova belli düzeyde Taliban'ın muhalifleriyle ilişki geliştirmektedir. Taliban'ın Afganistan'a egemen olduğu sırada eski Kuzey İttifakı lideri Ahmet Şah Mesut'un oğlu Ahmet Mesut liderliğinde "Penşir Hareketi" kurulmuştur. Rusya'nın müttefiki Tacikistan, hareketi desteklerken Rusya, hareketin desteklenmesinin yeniden Afganistan'da savaşın başlamasına ve Moskova'nın bu bataklığa düşeceğini düşünerek hareketi desteklememiştir. Fakat son zamanlarda Rusya, Afganistan'da kapsayıcı hükümetin kurulması için bir muhalefete ihtiyaç olduğunu ve bunun sahadaki askeri varlığıyla "Penşir Hareketi" olabileceğini düşünerek belli düzeyde temasa geçmiştir. Nitekim Moskova, Taliban'a muhalif yaratılmazsa, çoğulcu hükümet kurma konusunda ABD'nin kurduğu oyunu kabullenmek zorunda kalacağını düşünerek Duşanbe aracılığıyla bu hareketle ilişkilerini geliştirdiği ifade edilebilir. Örneğin Penşir Hareketinin lideri Ahmet Mesut Moskova'ya giderek Rus Duma meclisinin Başkan yardımcısı Sergei Mironov ile görüşmüştür. Görüşmede Mironov, Ahmet Mesut'u destekleyeceğini ifade etmiştir (İswnews, 2023).

Rusya, Afganistan'da istikrarsızlık artarsa bunun komşu devletlere sıçrayacağını düşünerek girişimlerde bulunmaktadır. Bu kapsamda Kremlin yönetimi, bölge devletlerini kendi liderliği etrafında kenetlenmeye yönlendirmekte ve söz konusu tehditlerin ancak bu şekilde bertaraf edebileceği mesajını vermektedir.

Askeri yöntem bağlamında Moskova, Orta Asya cumhuriyetlerindeki askeri kapasitesini geliştirmektedir. Rusya'nın Tacikistan'daki 201 nolu askeri üssü bulunmaktadır. Burada Rusya'nın 6 bin askeri olduğu iddia edilmektedir. Rusya, Orta Asyalı müttefikleriyle Afganistan sınırında askeri tatbikatlar gerçekleştirmekte ve bu devletlere askeri araç göndermektedir. Bu çerçevede Rusya'nın Tacikistan'daki askeri üssünde Tacik askerlere eğitim vermektedir (Uluslararası Barış Çalışmaları Merkezi, 2022).

Taliban'ın Afganistan'a egemen olmasının ardından Özbekistan, Rusya ve Tacikistan, Afganistan sınırında askeri tatbikat gerçekleştirmiştir. Tatbikata 500 Rus askeri katılmıştır (AA, 2022). Rusya,

Afganistan'ın komşusu olan Özbekistan ve Tacikistan'a yönelik askeri yardımlarını da arttırmıştır. Rusya Genelkurmay Başkanı Grasimov, Özbek mevkidaşı Şöhret Hal Muhammedov'la görüşmesinde, Afganistan'daki gelişmelerden dolayı Rusya'nın Özbekistan ve Tacikistan'a askeri yardımların artırılmasını ve askerlerini eğitmeye devam edeceğini söylemiştir (AA, 2022). Son olarak KGAÖ kapsamında üye devletlerin Tacikistan'ın Afganistan sınırında askeri tatbikatlar gerçekleştirmiştir (IRNA, 2022).

SONUÇ

Rusya 19. yüzyıldan itibaren stratejik çıkarları gereği Afganistan'la ilgilenmiştir. 19. yüzyılda Hindistan ve Hint Okyanusuna ulaşmak için Afganistan ile uğraşırken 20. yüzyılın sonlarında Afganistan'ı işgal etmiştir. SSCB'nin ardılı olan Rusya Federasyonu'nun da Orta Asya'daki çıkarlarından dolayı Afganistan'la ilgilenmiştir.

Rusya, Taliban ortaya çıktığından bu yana çıkarları gereği politika izlediği görülmektedir. Rusya'nın Taliban politikasına bakıldığında, denge ve güvenlik eksenli bir politika izlediği görülmektedir. Taliban, ilk ortaya çıktığında, Afganistan'dan gelecek tehditleri bertaraf etmek için Taliban karşısında yer alarak 11 Eylül terör saldırılarının ardından Moskova yönetimi, ABD'nin Taliban'a karşı düzenlediği "Sonsuz Özgürlük Operasyonunu" desteklemiştir. Fakat 1990'lı yıllarda Taliban kontrolündeki radikal gruplar, Rusya ve Orta Asya'daki müttefiklerini tehdit ederken; son 20 yılda Kremlin, ABD ve Batı'nın Afganistan'daki varlığını ve 2014 yılından sonra DEAŞ'ın Afganistan'daki faaliyetlerini tehdit olarak nitelendirmiştir. Bu yüzden de Rusya, "düşmanımın düşmanı dostumdur." mantığıyla hareket ederek Taliban'ı desteklemeye başlamıştır. Afganistan jeopolitiğinde ABD, mücahitleri destekleyip SSCB'yi yenilgiye uğrattırırken Rusya ise Taliban'ı destekleyip Taliban'ın yeniden Afganistan'a egemen olmasında önemli bir rol oynadığı söylenebilir.

Rusya, Taliban'a yönelik izlediği politikasında dikkat ettiği hususlardan biri ABD başta olmak üzere Batı'nın Taliban'a yönelik tutumudur. Dolayısıyla gerek son 20 yılda gerekse Taliban'ın ikinci döneminde Moskova, Taliban'la olan ilişkisinde bu konuya öncelik vermiştir.

Rusya, Taliban politikasında terör örgütleriyle bir küresel gücün Afganistan'daki askeri varlığını kabul etmeyeceğini net şekilde ortaya

RUSYA'NIN TALİBAN POLİTİKASI

koymaktadır. Çünkü terör örgütleriyle küresel aktörlerin söz konusu ülkedeki varlığı, Rusya'nın sınırlandırılmasına ve başının ağrmasına yol açabilmektedir. Nitekim Moskova Formatının sonuç bildirisi başta olmak üzere Rus yetkililerin açıklamalarına bakıldığında Rusya'nın endişeleri açıkça görülmektedir.

Son 20 yılda ABD ve DEAŞ'a karşı mücadele adı altında Rusya'nın Taliban'a verdiği destek, Taliban'ın başarısının ana nedenlerinden birini oluşturmuştur. Bundan dolayı Moskova, Taliban'ın yeniden Afganistan'a egemen olmasını sıcak karşılamış ve Kabil Büyükelçiliği'nin faaliyetlerini devam ettirip Taliban diplomatlarına akreditasyon vererek Afganistan'ın Moskova Büyükelçiliği'nin kontrolünü Taliban'a devretmiştir.

Taliban'ın ikinci döneminde Moskova, bir taraftan Taliban'ı memnun edici girişimlerde bulunurken; diğer taraftan da Taliban'ın ana isteği olan tanıma konusunu uluslararası toplumun koşullarına bağlayan bir tavır geliştirmiştir. Taliban'ı memnun edici eylem bağlamında Kremlin, Afganistan'ın ana sorununun ABD ve 20 yıldaki işgal olduğunu söyleyerek Batı'ya baskı yapmakta ve Afganistan'ın rezervlerinin serbest bırakılması çağrısında bulunmaktadır.

Güvenlik bakımından Afganistan'da ISKP başta olmak üzere terör örgütlerinin faaliyeti Rusya'yı endişelendirmektedir. Özellikle de El-Kaide terör örgütünün lideri Eymen El-Zevahirinin öldürülmesi, Rusya'nın tehdit algılarını artırmıştır. Ayrıca Afganistan'da artan uyuşturucu ve insan kaçakçılığı, Orta Asya devletlerini tehdit etmektedir. Askeri olarak ABD'nin Afganistan semalarında insansız hava araçlarını uçurması da Rusya'nın kaygılarını artıran bir diğer unsurdur. Siyasi olarak Taliban'ın Rusya ile danışmadan ABD başta olmak üzere Batı'yla ilişkilerini geliştirmesi de Kremlin'i rahatsız etmektedir. Ekonomik bakımdan ise Afganistan ekonomisi çöküş eşiğindedir ve ABD gerek Afganistan'a gönderdiği dolarlarla gerekse de Afganistan'ın ulusal rezervlerini bloke ederek ülke ekonomisi üzerinde belirleyici güç olmuştur.

Tüm bu nedenlerden ötürü Afganistan Sorunu'nun çözümü bağlamında Rusya, Batı'nın çizdiği alanda oynamak yerine Moskova Formatı'nı geliştirmektedir. Rusya'ya göre Batı, Afganistan'da başarısız olmuştur ve Afganistan'da istikrarın sağlanması için yapıcı rol oynamak yerine sorunu kendi lehine kullanmaya çalışmaktadır. Bu kapsamda Moskova, Taliban öteki ilan etmek yerine çözümün bir parçası haline getirmeye çalışmaktadır.

Her şeye rağmen Rusya, Afganistan Sorunu'nun Batı'yı dışlayarak çözülmeyeceğinin farkındadır. Bu nedenle Afganistan'da uluslararası toplumun talepleri doğrultusunda Taliban'ın adım atmasını istemektedir. Nitekim Rusya Devlet Başkanı Putin, Afganistan'da kapsayıcı hükümetin kurulmasının ana konu olduğunu ifade etmiştir. Rusya Afganistan'daki aktörler arasında Taliban'a öncelik tanısa da çoğulcu hükümetin sağlanması için Taliban muhalifleriyle de ilişki geliştirmektedir. Taliban'ın muhalifleri arasında Rusya'nın en çok Penşir Hareketiyle ilişki kurmak istediği ifade edilir. Çünkü hareket öncelikle eski Kuzey İttifakının devamıdır ve sahadaki askeri varlığıyla kendinin Taliban'ın gerçek muhalifi olduğunu kanıtlamıştır. İkincisi Moskova'nın müttefiklerinden Tacikistan, hareketi desteklemektedir. Son olarak hareketin liderleri ABD'nin kendilerine ihanet ettiğini düşünerek Moskova'ya yakınlaşmaya sıcak bakmaktadır.

KAYNAKÇA

DAWLATYAR A.H., Türkiye Cumhuriyeti ve Afganistan İslam Cumhuriyetinin Anayasalarında Kuvvetler Ayrılığı İlkesi Üzerinde Karşılaştırmalı bir Analiz, basılmamış yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi, 2019.

DAWLATYAR A.H., Faktür hayi be kudrat rasiden Taliban ve ayındayi Afganistan (Taliban'ın yeniden Afganistan'a neden olan faktürlerle Afganistan'ın geleceği), Bölgesel Araştırmalar Dergisi, sayı 5, Aralık 2021, s. 433-455.

DAWLATYAR A.H., Uluslararası Toplumun Taliban'dan Talepleri, ANKASAM, <https://www.ankasam.org/uluslararasi-toplumun-talibandan-talepleri/>, (Erişim Tarihi: 16.09.2023).

MUHİTTİN D., Teoriden Pratiğe Uluslararası Çatışma, İstanbul, Orion kitabevi, 2022.

EROL, M.S. ve BAŞARAN D., "Afganistan Merkezli Gelişmelerin Türkiye ve Türk Dünyası Jeopolitiğine Etkileri", Demokrasi Platformu, 10(35), 2021, s. 1-35.

EROL, M.S. VE KAYA E., "Afganistan Barış Süreci: Küresel ve Bölgesel Aktörler", Uluslararası Kriz ve Siyaset Araştırmaları Dergisi, 5(2), 2021, s. 421

ŞİRAZİ F.H., "افغانستان در روسیه خارجی سیاست بر موثر متغیر های (mutagayır hayi muasir ber siyaseti karici Rusya der Afganistan)", İPSC, <https://peace-ipsc.org/fa/ا-در-روسیه-خارجی-سیاست-بر-موثر-متغیر-های/>, (Erişim Tarihi: 13.09.2023).

Karimi, Cihangir, Caygahi Afganistan der siyaseti emniyeti Rusya (Rusya'nın Güvenlik Politikasında Afganistan'ın Konumu), Dünya Siyaseti Araştırmaları Dergisi, sayı 2, Yaz 2013, ss. 33-63 s. 36.

MÜJDE, Vahid, Afganistan ve Panç Sal Hükümeti Taliban (Afganistan ve Beş Yıl Taliban Hükümeti), Ney Yayınevi, Tahran 2003.

SANDER, O., Siyasi Tarih, Ankara, İmge Kitapevi, 33. baskı, 2020.

ZAHİR T., Afganistan Der Karn Bist (20. Yüzyılda Afganistan), Tahran, Erfan, 2004.

“افغانستان، اغتشاش در فرودگاه پایتخت کابل بدست طالبان سقوط کرد؛ طالبان در ارگ ریاست جمهوری” (Kabul be dast Taliban suqut kard)”, Euronews, <https://persian.euronews.com/2021/08/16/taliban-enters-afghanistan-presidential-palace-chaos-at-kabul-airport-as-trump-slams-biden>, (Erişim Tarihi: 17.09.2023).

“افغانستان، اغتشاش در فرودگاه پایتخت کابل بدست طالبان سقوط کرد؛ طالبان در ارگ ریاست جمهوری” (Kabul be dast Taliban suqut kard)”, Euronews, <https://persian.euronews.com/2021/08/16/taliban-enters-afghanistan-presidential-palace-chaos-at-kabul-airport-as-trump-slams-biden>, (Erişim Tarihi: 15.09.2023).

Ziya Shariyar, “راه است؟ رابطه طالبان با روسیه؛ بازی بزرگ دیگری در” (Rabiteyi Taliban ba Rusya; bazi buzurgi diğeri derrah ast)”, BBC, <https://www.bbc.com/persian/afghanistan-38438820>, (Erişim Tarihi: 04.11.2022).

“راه است؟ رابطه طالبان با روسیه؛ بازی بزرگ دیگری در” (Rabiteyi Taliban ba Rusya; bazi buzurgi diğeri derrah ast)”, BBC, <https://www.bbc.com/persian/afghanistan-38438820>, (Erişim Tarihi: 04.11.2022).

“چهار دلیل روسیه از طالبان پشتیبانی می کند به” (Be çahar delil Rusya az Taliban piştibani mekunad)”, Haşti Subh, <https://8am.af/4-reason-russia-support-taliban/>, (Erişim Tarihi: 04.11.2022).

“نشست مسکو: طالبان حکومت همه شمول قومی-سیاسی را شکل دهند” (Nişesti Masko: Taliban hukumeti hamaşumul kaomi-siyasi ra şekil dihad), VOA, <https://www.darivoa.com/a/moscow-talks-on-afghanistan-call-for-inclusive-government-in-kabul-kabulov-says/6837459.html>, (Erişim Tarihi: 17.11.2022).

“اظهارات نماینده روسیه درباره دولت انتقالی ائتلافی با خواست مردم در تناقض است: افغانستان” (Afganistan: İzharati numayındayi Rusya der barayi devleti intikali ihtilafi ba hasti merdum der tanakus ast), BBC, <https://www.bbc.com/persian/afghanistan-56123399>, (Erişim Tarihi: 04.11.2022).

“Why would Russia pay the Taliban to kill U.S. troops?”, Washington Post, <https://www.washingtonpost.com/podcasts/post-reports/why-would-russia-pay-the-taliban-to-kill-us-troops/>, (Erişim Tarihi: 04.09.2023).

“روسیه؟ چیست؟ روسیه” (Rusya ve Taliban; Maskao der Afganistan der peyi çist), DW, <https://l24.im/nbjK>, (Erişim Tarihi: 04.09.2023).

RUSYA'NIN TALİBAN POLİTİKASI

04.11.2022).

"Heyeti az Taliban be daveti Rusya be masko rafta), Ufuk Haber Ajansı, <https://ufuqnews.com/archives/181918>, (Erişim Tarihi: 11.11.2022).

"Buhran Afghanistan; Vakunişi kudrathai kelidi mantika va Taliban çi bud), BBC, <https://www.bbc.com/persian/afghanistan-58268582>, (Erişim Tarihi: 11.11.2022).

"Rusya Taliban ra az fihristi gruhayi teröristi hariç mekunad), VOA, <https://www.darivoa.com/a/putin-says-russia-is-mulling-excluding-taliban-from-list-of-extremist-groups/6281485.html>, (Erişim Tarihi: 11.11.2022).

"Lavrov: Rusya ba hükümeti Taliban revabit berkarar kard), IRNA, <https://l24.im/aNHO>, (Erişim Tarihi: 04.01.2022).

"Rusya: be rasmiyet şunahtan Taliban be taor amali der ciryan ast), Tasnim Haber Ajansı, <https://l24.im/FnxOEQ>, (Erişim Tarihi: 11.11.2022).

"Rusya berai be rasmiyet şunhtan Taliban şart guzaşt), İktisat Dünyası, <https://l24.im/BErt>, (Erişim Tarihi: 11.01.2022).

"Şnaxtn آنها تسلیم کردن سفارتخانه ها به گروه طالبان بدون به رسمیت تسلیم کردن سفارتخانه ها به گروه طالبان بدون به رسمیت-<https://sputnik.af/20230315/> شناختن آنها-14049204.html, (Erişim Tarihi: 17.09.2023).

"Muhalifet Çin ve Rusya be kataname peşnihadı amrika der barayi mekanizm kumak be Afghanistan), BBC, <https://www.bbc.com/persian/afghanistan-59742005>, (Erişim Tarihi: 11.11.2022).

"مشاوره مسکو درباره افغانستان بیانیه مشترک شرکت کنندگان در فرمت بیانیه مشترک شرکت کنندگان در فرمت-مشاوره مسکو-<https://sputnik.af/20221116/> شناختن آنها-12734991.html, (Erişim Tarihi: 15.09.2023).

"Putin: Gruhayi teröristi der Afghanistan hatari bilkuva berayi mantika hastand), Afintl,

<https://www.afintl.com/202210264502>, (Erişim Tarihi: 08.11.2022).

“است دبیر شورای امنیت روسیه: آمریکا طالبان، القاعده و داعش را ایجاد کرده” (Debiri şurayi emniyeti Rusya: Amerika Taliban, El-Kaide ve DEAŞ ra icat kardaast), Independent, <https://l24.im/dWa9hX>, (Erişim Tarihi: 08.11.2022).

“می کنند کابلوف: امریکا و انگلیس به تقویت شاخه افغانستانی تروریستان داعش کمک” (Kabulov: Amerika ve İngiliz be takviyeyi şahayi Afganistani troristan DEAŞ kumak mekunad), Sputnik, <https://l24.im/z3wN9i>, (Erişim Tarihi: 08.11.2022).

“منطقه است هشدار سازمان کشورهای مشترک المنافع: وخامت افغانستان، تهدیدی برای سازمان کیشverhayi muştarakül manafi: vahamati Afganistan tehdidi berayi mantika ast), IRNA, <https://l24.im/ZgdqU>, (Erişim Tarihi: 08.11.2022).

“داشت نشست مشورتی مسکو دربارهی افغانستان؛ کابلوف: طالبان حضور نخواهند” (Nişset meşvereti masko derbare Afganistan; kabulov: Taliban huzur nahatdaşt), Etilaatroz, <https://l24.im/bsH>, (Erişim Tarihi: 08.11.2022).

“رزمایش سازمان پیمان امنیت جمعی در تاجیکستان برگزار شد” (Razmayiş sazman Peyman amniyeti cemi der Tacikistan bergüzarşud), IRNA, <https://l24.im/GPINX>, (Erişim Tarihi: 09.11.2022).

“داده شده است میلیون دلار نقد به افغانستان تحویل ۵۵۰ در حدود دو ماه بیش از” (Der hudud du mah beş az 550 milyon dolar be Afganistan tahvil dadaşud), BBC, <https://www.bbc.com/persian/articles/cnewkexz0xmo>, (Erişim Tarihi: 08.11.2022).

“روسیه در قبال افغانستان راهبرد” (Rahburdi Rusya Der Kibal Afganitan), Dış İlişkiler Stratejik Konseyi, <https://l24.im/UTM>, (Erişim Tarihi: 04.11.2022).

“روسیه: آماده میزبانی از مذاکرات طالبان با مخالفان آن هستیم” (Rusya: Amada mizbani az muzakirat Taliban ba muhalifan an hastem), Ufuk Haber Ajansı, <https://ufuqnews.com/archives/195026>, (Erişim Tarihi: 15.11.2022).

“Farmat Maskov”, negaahno, <https://negaahno.com/afghanistan/73674-qocjyi/>, (Erişim Tarihi: 16.09.2023).

“افغانستان غیر قابل قبول بیانیه مشترک نشست مسکو: ایجاد تاسیسات نظامی کشورهای ثالث در” (Beyaniye muştarak nişest masko: icat tasisat nizami kişverhayi salis der Afgnistan gayri kabil kabul ast), Afintl, <https://www.afintl.com/202211172020>, (Erişim Tarihi: 17.11.2022).

RUSYA'NIN TALİBAN POLİTİKASI

"مرتبط با افغانستان "ترویقای" ایران و هند با همکاری" (Hamkari Iran ve Hindistan Troyka'yı murtabit ba Afganistan), Sputnik, <https://l24.im/FpLQix>, (Erişim Tarihi: 12.11.2022).

"کازان برگزار می‌شود نشست «فرمت مسکو» در اواخر سپتامبر در" AA, <https://www.aa.com.tr/fa/-کازان-در-اواخر-سپتامبر-در-کازان>, (Erişim Tarihi: 15.09.2023).

"آیا روسیه حامی مخالفین طالبان خواهد شد؟ دیدار احمد مسعود با سرگئی میرونوف؛" iswnews, <https://iswnews.com/102259/آیا-میرونوف-آیا>, (Erişim Tarihi: 15.09.2023).

"طالبان در افغانستان سیاست روسیه در قبال قدرت گیری مجدد" (Siyaseti Rusya der kibal kudrat giri mucaddad Taliban der Afganistan), Uluslararası Barış Çalışmaları Merkezi, <https://l24.im/h4sCmLw>, (Erişim Tarihi: 04.01.2022).

"طالبان در افغانستان سیاست روسیه در قبال قدرت گیری مجدد" (Siyaseti Rusya der kibal kudrat giri mucaddad Taliban der Afganistan), Uluslararası Barış Çalışmaları Merkezi, <https://l24.im/h4sCmLw>, (Erişim Tarihi: 04.11.2022).

"رزمایش مشترک روسیه، ازبکستان و تاجیکستان در مرز افغانستان پایان" (Payan razmayiş muştarak Rusya, Özbekistan ve Tacikistan der marz Afganistan), AA, <https://l24.im/uVzyBTK>, (Erişim Tarihi: 12.11.2022).

"حمل و نقل سلاح به آسیای میانه را افزایش داد روسیه" (Rusya hamlu nakli silah be asiyayi miyane ra Afzayiş dada), AA, <https://l24.im/gOKC>, (Erişim Tarihi: 12.11.2022).

"تاجیکستان برگزار شد رزمایش سازمان پیمان امنیت جمعی در" IRNA, <https://www.irna.ir/news/84922075/-رزمایش-سازمان-پیمان-امنیت-جمعی-در-تاجیکستان-برگزار-شد>, (Erişim Tarihi: 16.09.2023).

STRUCTURED ABSTRACT

The Taliban Movement has been one of the parties in Afghanistan for nearly 30 years. The Taliban administration, which was overthrown after the September 11 terrorist attacks, dominated Afghanistan again on August 15, 2021. States interested in Afghanistan are developing their Afghanistan policy by taking the Taliban reality into consideration.

One of the states that follows Afghanistan closely is the Russian Federation. The question of the article is what the priorities of Moscow's Taliban policy are and the method it follows to achieve its goals. As the article hypothesizes, Moscow follows a Taliban policy, taking into account the threat perceptions from Afghanistan and the US approach to the Taliban. However, although Russia has developed relations with the Taliban, it believes that it will not be able to achieve its goals in Afghanistan through the Taliban, and on the one hand, it strengthens its military presence in Central Asia, and on the other hand, it attempts to act together with the international community instead of recognizing the Taliban.

The article consists of four parts. First, Russia's relationship with the Taliban is discussed. In Akebi, Russia's initiatives in the second period of the Taliban and the priorities of Russia's Taliban policy were examined. Finally, the methods followed by Russia to achieve its goals are discussed. In the conclusion part, answers to the questions and assumptions of the article were sought analytically.

It seems that Russia has been following policies in line with its interests since the Taliban emerged. When we look at Russia's Taliban policy, it is seen that it follows a balance and security-oriented policy. When the Taliban first emerged, it stood against the Taliban to eliminate threats from Afghanistan, and after the September 11 terrorist attacks, the Moscow administration supported the "Operation Enduring Freedom" organized by the USA against the Taliban.

However, in the 1990s, radical groups under the control of the Taliban threatened Russia and its allies in Central Asia; In the last 20 years, the Kremlin has described the presence of the USA and the West in Afghanistan and the activities of DAESH in Afghanistan after 2014 as a threat. That's why Russia says "the enemy of my enemy is my friend." Acting with this logic, he started to support the Taliban. In the geopolitics

RUSYA'NIN TALİBAN POLİTİKASI

of Afghanistan, while the USA supported the mujahideen and defeated the USSR, Russia supported the Taliban and played an important role in the Taliban's dominance in Afghanistan again.

When we look at Russia's policy during the Taliban's second term, it clearly shows that it will not accept the military presence of a global power with terrorist organizations in Afghanistan. Because the presence of terrorist organizations and global actors in the country in question can cause Russia to be limited and cause headaches. As a matter of fact, when we look at the statements of Russian officials, especially the final declaration of the Moscow Format, Russia's concerns are clearly seen.

During the Taliban's second term, Moscow, on the one hand, took initiatives to please the Taliban; On the other hand, it has developed an attitude that links the Taliban's main desire, recognition, to the conditions of the international community. In the context of action pleasing the Taliban, the Kremlin puts pressure on the West, saying that Afghanistan's main problem is the USA and the 20-year occupation, and calls for the release of Afghanistan's reserves.

According to Russia, the West has failed in Afghanistan and is trying to use the problem to its advantage instead of playing a constructive role in ensuring stability in Afghanistan. In this context, Moscow is trying to make the Taliban a part of the solution instead of declaring them as the other. Although Russia sees the Taliban as part of the solution, it is aware that the Afghanistan Problem will not be solved by excluding the West. For this reason, they want the Taliban to take steps in line with the demands of the international community in Afghanistan. Although Russia gives priority to the Taliban among the actors in Afghanistan, it also develops relations with Taliban opponents to ensure a pluralist government. Among the opponents of the Taliban, Moscow gives priority to the Panshir Movement. Because the movement is primarily a continuation of the old Northern Alliance and has proven itself to be the true opponent of the Taliban with its military presence in the field. Secondly, Tajikistan, one of Moscow's allies, supports the movement. Finally, the leaders of the movement are willing to get closer to Moscow, thinking that the USA has betrayed them.

For all these reasons, in the context of solving the Afghanistan Problem, Russia is developing the Moscow Format instead of playing in the area drawn by the West. According to Russia, the West has failed in

Afghanistan and is trying to use the problem to its advantage instead of playing a constructive role in ensuring stability in Afghanistan. In this context, Moscow is trying to make the Taliban a part of the solution instead of declaring them as the other.